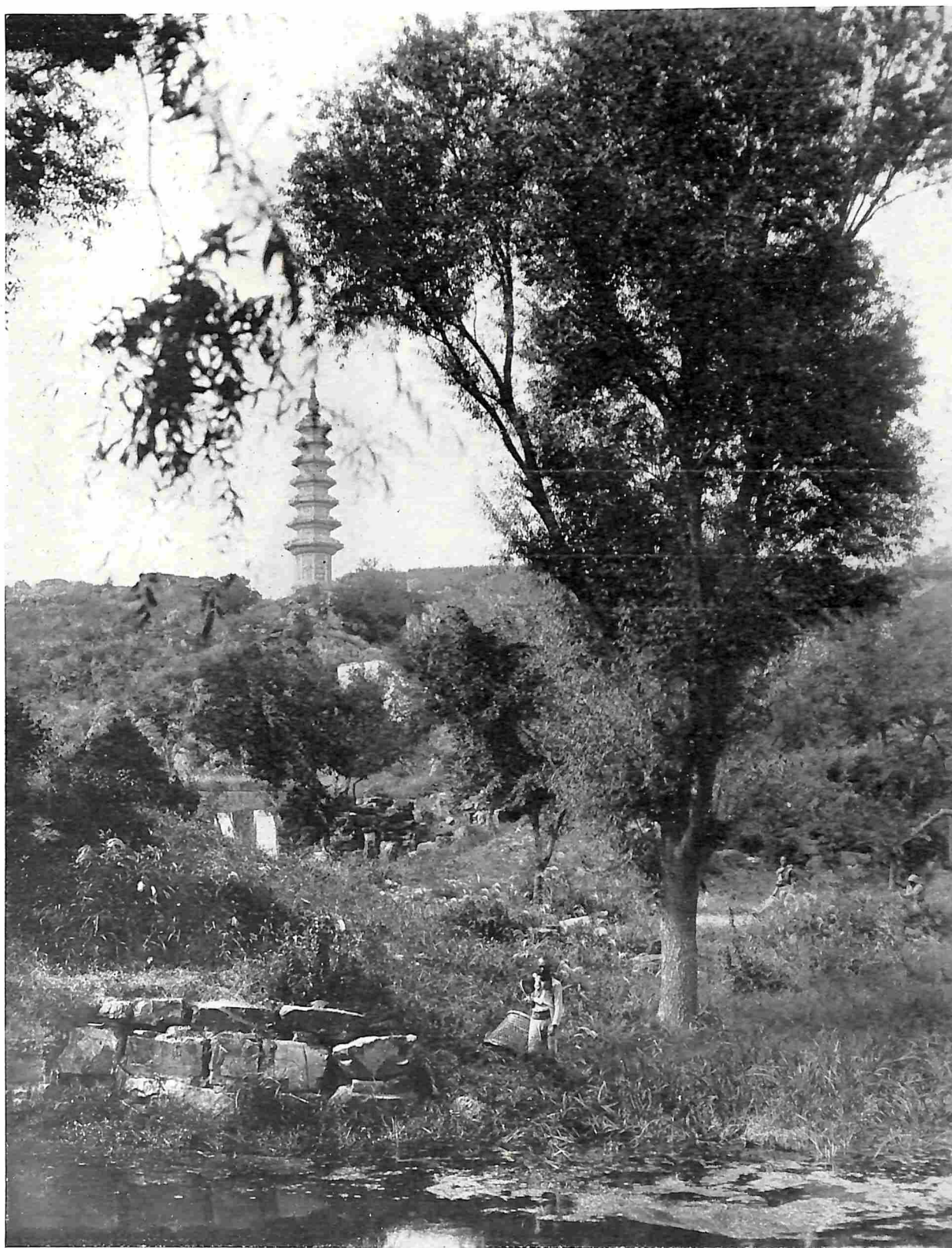


# BUITEN

18<sup>E</sup> JAARGANG N<sup>O</sup>. 21

ZATERDAG 24 MEI 1924.



*DE BITTERSTEENBRON BIJ PEKING.  
OP DEN ACHTERGROND DE MARMEREN PAGODE.*



Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE BITTERSTEENBRON BIJ PEKING, ILLUSTRATIE . . . . .	BLZ. 241
DE AMERIKAAN, DOOR J. VAN DER VEEN (5) . . . . .	„ 242
(8 EN 2) × 6 OF 8 EN (2 × 6)? DOOR S. . . . .	„ 243
DE DORPSTOREN (GEDICHT), DOOR D. A. POSTEMA . . . . .	„ 243
VOLENDAM EN DE HARINGVANGST (SLOT), DOOR R. H. HERWIG, GEÏLLUSTREERD . . . . .	BLZ. 244—247
EEN PRAATJE OVER DIERGAARDEN, DOOR DR. H. VAN CAPPELLE . . . . .	BLZ. 245
SCHOONMAAK OP DE BOERDERIJ, DOOR M. KRAMER . . . . .	„ 247
DE BANK VAN LEENING TE HAARLEM, DOOR S., GEÏLL. . . . .	„ 248
GASTVRIJE ACACIA'S, DOOR A. J. VAN LAREN, GEÏLLUSTREERD . . . . .	BLZ. 248—249
OP BANTAM, DOOR TINE COOL, GEÏLLUSTREERD . . . . .	„ 250—251
DE GEHEIMZINNIGE DOOD VAN MR. SERLES (SLOT) DOOR W. B. M. FERGUSON . . . . .	BLZ. 250
HET FRAAIE HUIS AAN DE HEERENGRACHT, AAN- GEKOCHT DOOR DE VEREENIGING „HENDRIK DE KEYSER”, ILLUSTRATIE . . . . .	„ 252
ONTVANGEN BOEKEN . . . . .	„ 252

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

*Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.*

*De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.*



Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

## DE AMERIKAAN

5)

door

J. VAN DER VEEN.

VI. THEO.

ER bestond voor Caspar geen reden om zijn verblijf in Roordwerd langer te rekken dan noodig was. Hij had echter enkele bezoeken af te leggen, en, na eenig aarzelen, begaf hij zich den tweeden dag van zijn verblijf in het dorp naar het huis, waar Theo gemeubileerde kamers bewoonde. „Meneer van Holst kan elk oogenblik thuis komen,” zei Theo's hospita en deed die mededeeling vergezeld gaan van de uitnoodiging, binnen te komen en op meneer's kamer diens terugkomst af te wachten. ☼ Caspar liet zich binnenleiden en zag nieuwsgierig om zich heen. De kamer was met smaak gemeubileerd. In de laatste dagen had hij meer dergelijke kamers gezien, hij kon niet ontkennen, dat er iets gezelligs was in de bonte kleuren der tapijten en in de uitlokkende weelderigheid der meubelen, maar het was een omgeving, die hij voor zichzelf niet zou wenschen. Hij zou bang zijn, den boel te beschadigen, hij zou vreezen, zijn energie, zijn werklust te verliezen in die weeke gemakkelijke stoelen. ☼ Op een schrijfbureau in den hoek bij het raam lagen papieren en kranten, onwillekeurig sloeg hij er een blik op en herkende toen ineens een Canadeesche postzegel op een briefkaart. Werktuigelijk las hij het poststempel „Toronto.” Wat was dat? ☼ Zonder aarzelen nam hij de kaart op en las: Toronto, April 19.... Een zeker iemand, even groen als het gras der prairiën, die hij bewoont, is op weg naar Roordwerd, om zich eene vrouw te halen.

Hij kwam bij mij om inlichtingen, maar ik heb hem gegeven, wat hij sinds lang aan me verdiend heeft. Als je hem soms mocht ontmoeten, toon hem dan, dat je hem voor geweest bent. Yours D.S. ☼ Het was Caspar, alsof iemand hem in zijn gezicht uitlachte. Hij las de briefkaart nog eens met aandacht over. Er steeg een onbehaaglijk gevoel in hem op. Was hij het slachtoffer van een samenzwering? ☼ Hij dacht na. De briefkaart kon twee weken geleden ontvangen zijn. En Marie was sedert een week met Theo verloofd. Toen dacht hij aan de ontmoeting op het trottoir van Main-Street en hoe hij door een wonderlijke gril van het noodlot Dirk den volgenden dag in den trein terug had gevonden. In de samenzwering der menschen had het noodlot meegewerkt! ☼ Zijn stemming werd er niet beter op; hij voelde bepaald iets vijandigs, toen de deur opening en Theo binnen trad. De ongeveinsde hartelijkheid, waarmee hij begroet werd, ontwapende hem voor het oogenblik. Theo was veranderd, dat zag Caspar onmiddellijk, hij zag er welvarend uit en was met smaak gekleed. Toen ze tegenover elkaar zaten, merkte hij met eenige ergernis op, hoe onder de onberispelijke vouw van Theo's pantalon het fijne weefsel van een paar zwarte sokken goed sloot over zijn welgevormde enkels en volkomen paste bij de keurige lage schoenen. Zijn bewegingen waren zeker, zijn toon was welwillend en een tikje neerbuigend. „Ik vind het aardig van je, dat je me komt opzoeken,” vervolgde Theo, „'t is een bewijs, dat je me geen kwaad hart toedraagt, al had je daar misschien eenige reden voor. Wij hebben beide wel eens teleurstelling van elkaar ondervonden, maar ik hoop nooit te vergeten, dat er jaren in ons leven zijn geweest, waarin we lief en leed samen hebben gedeeld. Canada was geen land voor mij. Jij was er beter voor geschikt, en het doet me genoegen dat je daar succes hebt gehad”. „Wat Canada mij gegeven heeft, daarover heb ik niet te klagen, maar in een ander opzicht is mijn succes minder groot geweest. Ik hoorde intusschen, en ik merk aan alles,” hier kon hij niet nalaten een minachtenden blik te werpen op de weelderige meubelen om zich heen, „dat het jou ook voor den wind is gegaan, in velerlei opzicht”. ☼ Theo keek hem opletend aan, hij wilde onaangenaamheden vermijden, maar kon niet nalaten te antwoorden: „Och, ieder probeert zoolang, tot hij de plaats vindt, die voor hem past. Ik vond mijn succes hier; in Canada waren de omstandigheden — en de menschen — me niet erg gunstig gezind”. ☼ Caspar dacht aan Marie maar ook aan de briefkaart van Dirk, en antwoordde met eenige bitterheid: „Je hebt intusschen alle gelegenheid gehad, revanche te nemen. Ik maak je mijn compliment. Ik wil je niet verhelen, dat ik zoeven toevallig kennis nam van de briefkaart, die je veertien dagen geleden uit Toronto ontving, het werpt geen erg gunstig licht op de middelen, die je gebezigd hebt, om je doel te bereiken”. ☼ Theo zweeg, hij dacht ook aan Marie en aan de boodschap, die ze hem met haar kalme stem had meegegeven. Hij haalde zijn sigarenkoker te voorschijn en hield dien uitnoodigend aan Caspar voor, maar deze maakte een afwerend gebaar. Toen stak hij zelf een klein sigartje met een mooi goud bandje op en zei: „Ik geloof, dat je de zaak te verkeerd inziet. Ik begrijp waar je naar toe wilt, maar als je wilt spreken over mijn verlovings met Marie, moet je dat doen op een andere manier, dan door te verwijzen naar die dwaze briefkaart”. „Het komt me toch voor, dat er tusschen die twee zaken enig verband bestaat. Toen ik Dirk in den trein ontmoette, had ik geen flauw vermoeden, dat hij optrad als een bondgenoot van jou”. „'n Mooie bondgenoot,” lachte Theo, „maar in ernst, weet je, wat hij hier een ellende heeft gesticht? Marie heeft je meen ik in den waan gelaten, dat we hem naar Amerika hebben gezonden. Hij is niet gezonden, hij is gegaan zonder dat wij er iets van wisten. Op een goeden morgen was hij verdwenen, en hij nam het noodige mee. — en meer dan het noodige. Ik wist, dat hij een zwakkeling was, maar hij bleek weinig minder dan een misdadiger te zijn”. ☼ Hij keek nadenkend naar de asch van zijn sigaar. „Nee,” ging hij door, „wil je over Marie spreken, mij wel, maar laat die briefkaart dan rusten. Vertel eens, wat heb je eigenlijk tegen me? Dat ik van Marie ben gaan houden, hoewel ik wist, dat jij vroeger eenig recht op haar meende te hebben?” ☼ Caspar had in stilte verwijt op verwijt jegens zijn medeminnaar geformuleerd, maar nu er hem met een effen gezicht naar gevraagd werd, wist hij niet, waarmee te beginnen. „Het schijnt me toe”, begon hij, „dat jij met je cynisch oordeel over vrouwen niet de meest geschikte man bent, om de goede eigenschappen van Marie ten volle

te waardeeren". ☞ Theo lachte. „Je vergeet," zei hij, „dat het meer dan drie en een half jaar geleden is, dat je me kende. Ik heb sedert enkele dingen geleerd. Maar aan den anderen kant — ben jij wel de juiste man, om mij te kunnen beoordeelen, beschouw jij de dingen, die Marie aangaan, niet een beetje overdreven?" „Overdreven?" Caspar wond zich onwillekeurig op. „Was het overdreven, toen ik indertijd Marie tegen jou minachtende woorden verdedigde? Was het overdreven, dat ik al die jaren in Canada van haar hield, zooals ik van haar gehouden heb, lang voordat jij haar kende?" ☞ Tegenover de rustige woorden van Theo klonken de snelle volzinnen van Caspar vol ingehouden hartstocht. ☞ Theo zag op: „Heb je werkelijk zooveel van haar gehouden?" vroeg hij, onder den indruk van de heftigheid van den ander. „Van haar gehouden? Denk je dat ik zes jaar lang de gedachte aan haar met me had omgedragen, als ik niet van haar gehouden had?" „Heb je dan nooit aan een andere vrouw gedacht, heb je nooit een ander aangekeken?" „Nee, nooit". ☞ Theo zag hem aan met een blik, waaruit alle meerderheid was verdwenen, er lag nu ongeveinsde bewondering in. Toen vroeg hij: „Heb je er wel eens aan gedacht, dat Marie door haar lichamelijken en geestelijken aanzeg weinig geschikt is voor het leven op een farm?" ☞ Caspar zag eenigszins verwonderd op. „Nee," zei hij, „daarover heb ik nooit nagedacht". ☞ Theo stond op en toen Caspar zijn voorbeeld volgde, legde hij hem de hand op den schouder, en keek hem recht in het gelaat. „Luister, Caspar", zei hij, „je bent een eerlijke kerel, veel te eerlijk, dan dat we op deze manier met redeneeren zouden doorgaan. Het spijt me waarachtig, dat ik je verdriet heb moeten doen. Als ik geweten had, dat je zoo veel van haar hield, misschien had ik dan nooit tusschen Marie en mij laten groeien, wat er nu eenmaal gegroeid is. Maar dit moet je van me gelooven: nooit heeft het in mijn bedoeling gelegen, je een hak te zetten". ☞ Ze stonden tegenover elkaar, oog in oog. „Ik geloof je," zei Caspar. ☞ „Je was zooals ik je daar ginds gekend heb, zoo'n stoere, rustige kerel, zoo onverzettelijk verstandig, ik heb niet kunnen gelooven, dat je in je gevoelens tegenover Marie op den duur zooveel idealisme, zooveel... neem me niet kwalijk,.... zooveel naïveteit zou hebben bewaard". ☞ Caspar maakte een ongeduldige beweging. „Nee, word nu niet boos, laat me eens eerlijk uitspreken, wat er tusschen ons gezegd moet worden. Ik moet erkennen, dat ik de vrouwen nooit erg idealistisch heb beschouwd. Wat ik indertijd over Marie heb gezegd, was niets dan jongensachtige grootdoenerij. Sedert ik haar heb leeren kennen, weet ik, dat ze een hoogstaande vrouw is, en wat meer is, ik heb begrepen, dat ze juist de vrouw is, die ik voor mijn leven noodig heb". ☞ Een oogenblik dacht hij na, en ging toen door. „Je zult dit laatste misschien ook waar vinden met betrekking tot jezelf. Maar je moet de zaak eens zonder vooroordeel trachten te bezien. Marie zou haar ouders, na alles wat er in de laatste jaren gebeurd is, niet alleen laten, Marie hangt met hart en ziel aan het gezellige familieleven, aan omgang met ouders, familie en vrienden, zooals we dat hier in Holland waardeeren. In Canada geeft men niet om deze dingen. Daarginds cultiveert men andere persoonlijke eigenschappen, men werkt er hard, men leeft eenvoudig, men wordt er een man van staal, maar... men wordt er ongeschikt, om tot levensgezel te dienen van een zacht Hollandsch meisje, dat opgegroeid is in een gezellig milieu en dat op een roerende wijze haar ouders aanhangt. Kerel, geloof me, dat ik deze dingen alleen zeg, om je de oogen te openen voor de werkelijkheid. Je bent een man van karakter, je hebt je eigen levensmilieu gevormd, waarom zou jij je zelf inbeelden, dat je ongelukkig moet gevoelen? Draag deze teleurstelling als een man, richt je kop op, en je zult zien, hoe spoedig het leven je weer toe zal lachen". ☞ Caspar zat stil te luisteren. Hij moest erkennen, dat de dingen, die hij hoorde, voor een groot deel juist waren, maar wat hem het meest trof, was de volkomen oprechtheid, de eerlijkheid van bedoeling, die uit Theo's woorden hem tegenklonk. „Misschien heb je wel gelijk," zei hij eindelijk, „maar mag ik je nog eens een vraag doen?" „Ja zeker". „Waarom is Marie voor jou de aangewezen vrouw?" „Dat is moeilijk precies te formuleeren," zei Theo voorzichtig, „ze is verstandig en rustig, ze heeft zin voor huiselijkheid, ze weet een gezellige sfeer om zich te scheppen, en dan, in haar uiterlijk en haar manieren, beantwoordt ze aan het beeld, dat ik me altijd van mijn toekomstige vrouw heb gevormd". ☞ Caspar wachtte een oogenblik, toen zag hij Theo aan, alsof hij hem nog iets wilde vragen. Hij begreep, dat ze elkander

zoo dicht genaderd waren als mogelijk was, maar op den bodem van zijn hart lagen nog gevoelens en stemmingen, die de welwillende verstandelijke redeneering van Theo niet had kunnen aanroeren. Maar hij zweeg. Hoe zou het ook mogelijk zijn, dat twee mannen, die dezelfde vrouw liefhadden, elkander ooit volkomen begrepen? ☞ Toen Theo een kwartiertje later zijn bezoeker had uitgelaten, zette hij zich in zijn clubfauteuil en legde de handen tegen elkaar. Zoo zat hij langen tijd na te denken. Hij vroeg zich af, of Marie tevreden zou zijn. ☞ „Caspar is een nobel mensch," had ze gisteravond gezegd, „en het spijt me, dat ik niets voor hem doen kan. Maar jij kunt iets voor hem doen. Als je hem ontmoet, spreek dan verstandig tegen hem, zeg in vredesnaam geen overdreven dingen aangaande mij, maar laat hem bedenken, dat ik niet meer het meisje ben, dat hij zes jaar geleden kende". ☞ Welnu, hij had Caspar ontmoet en hij had verstandig tot hem gesproken. Had hij niet in zijn heele houding en in zijn woorden bewezen, dat de liefde iets is, waarover je gemakkelijk verstandig kunt redeneeren? Maar hij had iets bewezen, wat geen waarheid was. ☞ De waarheid was, dat hij Marie blindelings liefhad met al zijn denken en gevoelen, met iedere vezel van zijn lichaam en iedere vezel van zijn ziel. In zijn verleden was veel liefde geweest of veel, wat hij daarvoor versleten had, maar sedert hij Marie had leeren kennen, was de groote liefde in zijn leven gekomen als het koesterende licht, dat al het andere louterend overstraalde. Maar waarom zou hij dat aan Caspar laten merken? ☞ „Caspar is een nobele kerel," zei hij zacht, „als Marie hem gekozen had, zou hij haar op de handen gedragen hebben". — Hij ging naar het raam, en zocht bij het spaarzaam naar binnen vallend licht een nieuwe sigaar, hij stak haar op en snoof de fijne geur met welbehagen op. „Maar den hemel zij dank, ze heeft hem niet gekozen," zei hij met een zucht van verlichting. (Slot volgt).

### (8 en 2) × 6, of 8 en (2 × 6)?

☞ In mijn stukje over *het Hofje van Bakenes*, schreef ik, dat het versje in den gevelsteen: „Gesticht van Dirck van Bakenes. Voor vrouwen acht en twee mael ses" erop wees, dat dit hofje oorspronkelijk voor twintig vrouwen bestemd was. Acht is acht, en tweemaal zes is twaalf, en twaalf en acht is twintig. Dat klopt als een bus, zou ik zoo zeggen. Het was natuurlijk gedaan om te rijmen, maar eigenlijk was het toch ook niet zoo onmogelijk: twintig stuks op een hofje; dat kon. Bovendien, ik had het niet uit mezelf, maar uit een van mijn „bronnen", maar welke... dat weet ik waarlijk nu niet meer. Het is in elk geval Schrevelius of Ampzing of De Koning of Allan, trouwens dat ontloopt mekaar niet veel; in elk geval ben ik het niet. Waarom ik nu achteraf heel blij ben. Want deze opvatting blijkt niet de juiste. Ik bemerk dat uit een schrijven van den heer v. d. M., die zoo vriendelijk was, mij daarop opmerkzaam te maken, en mij de juiste opvatting mee te deelen tegelijkertijd. De tweede regel van het versje moet, zooals de heer v. d. M. schrijft, gelezen worden: „Voor vrouwen (8 en 2) × 6. Acht en twee is tien, en tienmaal zes is zestig. Voor vrouwen van 60 jaar dus. Ik dank bij dezen den heer v. d. M. voor zijn opmerking die, naar ik geloof, de juiste wel zijn zal, en heb voor den zooveelsten keer in mijn leven bemerkt, dat men met de beweringen der geschiedschrijvers niet voorzichtig genoeg kan omspringen. S.

## DE DORPSTOREN.

Verscholen in het knoestig hoog geboomt  
staat d'oude toren daar en trotst de kracht  
van stormig-woesten wind. Der eeuwen macht,  
zij heeft hem niet gedeerd. Hij staat en droomt.  
Zijn droomen uit het vaag verleên. Zwaar loomt  
zijn bronzen stem, die over 't veld heel zacht  
versterft. Wat ook der tijden kringloop bracht  
of vallen deed, hij staat en tart, wat kooft.  
Gij, oude, grijze reus! Wat zaagt ge al niet  
voorbij U gaan. Hoe galmde vaak uw lied  
luid door de wijde lucht in hoogtij-stond!

Maar ook — hoe vaak joeg niet uw storm-gebam  
de angst in 't menschenhart, als oorlogsvlam  
of watervloed rondom te dreigen stond.

Harlingen.

D. A. POSTEMA.



Foto R. H. Herwig

DE STILLE HAVENDIJK, ALS DE SCHEPEN NAAR ZEE ZIJN.

## VOLENDAM EN DE HARINGVANGST.

(Slot).

**H**ADDEN we in den drukken tijd het bedrijf in volle werking gezien, 's Zaterdags voor Paschen trokken we nog eens naar het alom bekende dorpje, welks naam over een groot deel van de beschaafde wereld verbreid is. ☞ Van den kant van Monnikendam het aardige plaatsje binnenrijdend volgen we den zeedijk, aan weerszijden bebouwd met de kleine huisjes, waarvan de topgevel dikwijls van hout is opgetrokken. De woningen zijn tegen den dijk gebouwd. Die aan den zeekant rusten gedeeltelijk op houten palen. De huisjes aan den landkant zijn langs een trap te bereiken. ☞ We behoeven niet te vragen of we in een visschersdorp zijn. Overal hangt de vischlucht. Ook daaraan zal men moeten wennen. Verderop ontbreken aan den rechterkant de woningen, daar is de haven, die op dezen dag wel een mastbosch gelijkt. Vol is het er van de botters, waarop de netten te drogen hangen. ☞ Op den havendijk is het vol wandelaars. 't Geeft ons — die ons nog de bedrijvigheid van een vorig bezoek, niet op Zaterdag, herinneren — den indruk van een feestdag. 't Schijnt dat allen, groot en klein, in hun beste pakje zijn gestoken, 't lijkt alsof er niet gewerkt wordt. Spoedig vernemen we, hoe de vork in den steel zit. Door de sterke daling van den prijs zijn vele botters zelfs Goeden Vrijdag niet uitgevaren, terwijl de rest vroeg is thuis gekomen. En 't is gewoonte in Volendam, dat 's Zaterdags bij het thuiskomen de werkpakjes verwisseld worden voor de Zaterdagse spullen, zoo'n pakje tusschen beiden in. Ieder houdt er namelijk drie stel kleren op na. Eén voor mooi — het Zondagsche pak; dan het door de weeksche pak, dat bij alle werk gedragen wordt en een derde pakje, dat nu voor den Zaterdag dient, daarvóór het Zondagsche pak was, om straks tot werkpak te degradeeren. Behalve in leeftijd is er tusschen de pakken dus geen verschil. ☞ De visschers blijven den Zondag thuis, om in den nacht van Zondag op Maandag reeds weer uit te varen. 't Is dus wel een hard werken in den drukken tijd. Daarom geeft echter de Volendammer niet als er dan ook maar naar verdiend wordt! En wat dat betreft — we zagen het reeds — is de beste tijd alweer achter den rug. Duitschland kocht niet meer en direct ging de prijs naar beneden. Een besomming van / 40.—, zoo werd ons verzekerd, was nu heelemaal geen zeldzaamheid. Men behoeft geen deskundige te zijn om te begrijpen, dat het dan niet schitterend kan zijn, als men weet, dat het knechtenloon en de voeding aan boord er nog af moet, terwijl toch ook de schuit en het want onderhoud vragen. Er werd ons verteld, dat er zelfs twee duizend haringen voor vijf kwartjes verkocht waren. We zagen dan ook de volwassen visch naar

de eendenhouders vervoeren om als voer te dienen. Met schoppen werden ze uit een schuitje in de kar geschept! „Zoo is 't niks gedaan”, vertelde ons een der scheppers, „voor drie weken, toen was het pittig!” Daarbij hebben de visschers weinig hoop op een goede ansjovisvangst, „d'r was nog geen enkel zwartbekje gezien.” ☞ De Volendammer bevischt alleen de Zuiderzee, voor de Noordzee is zijn botter niet geschikt. Gekaakt wordt de haring nooit. Is er wat gevangen, dan moet hij dus 's avonds terug om af te leveren. In den winter is zoo groote haast natuurlijk minder noodig. ☞ Wat de Kalverstraat voor Amsterdam is, is de havendijk voor Volendam; daar klopt de hartslag van het visschersdorpje. Daar worden echtgenoot en zoon na een goede vangst met vreugde verwelkomd, daar wordt na stormachtige nachten met angst in 't harte de thuiskomst der vloot afgewacht! Zijn allen behouden binnen, dan heerscht er vreugde in de kleine huisjes langs den zeedijk, waar de meeste visschers wonen. Behalve langs „de” straat, liggen er nog een klein getal woningen verspreid langs een paar aardige grachtjes. ☞ De huisjes zijn klein en bevatten dikwijls maar één kamer. Daarin slaapt, woont en eet het gezin, dat gewoonlijk niet klein is. Toch schijnt het geen afbreuk te doen aan de algemeene gezondheid. 't Is een stoer en krachtig ras, dat daar leeft in die kleine huisjes. Ook het trouwen onder elkaar schijnt niet veel invloed uit te oefenen. Dat een Volendammer met iemand buiten het dorp trouwt, is een zeldzaamheid. 't Heele dorp is dus als het ware één groote familie, al komt huwen in nauwen graad van bloedverwantschap bijna niet voor. 't Gevolg is natuurlijk vele gelijkkluidende familienamen. Bijna elke Volendammer heeft dan ook een bijnaam, waaronder hij algemeen bekend is. En wilt ge iemand vinden, noem dan bij informatie liefst zijn bijnaam. ☞ In woning, kleederdracht en zeden, is veel uit oude tijden bewaard gebleven. Een echt Volendamsch intérieur is lang niet onaardig. Schotels van Delftsch aardewerk sieren den wand en de breede schouw. Tinnen lepels en koperen kandelaars trekken onze aandacht. De koperen bedwarmer hangt aan den wand. Achter den vuurhaard een groote ijzeren haardplaat, waarop dikwijls een bijbelsche voorstelling. Langs den wand enkele stoelen — natuurlijk Volendammer zit nog gaarne met gekruiste beenen op den vloer. ☞ Eigenaardig zijn de slaappleatsen, twee boven elkaar. In de bovenste slapen de ouders, in de onderste — het „keldertje” — de kinderen. Wordt het hun daar te benauwd, dan kruipen ze maar aan boord van een botter ter kooi



Foto R. H. Herwig.

## DORPSGEZICHT TE VOLENDAM.

Over de kleeding is reeds zooveel geschreven, dat we daarover maar zullen zwijgen. Men weet, dat de fraaie muts — de „hul” — met de twee afhangende vleugels wel flatteert. Het haar wordt kort gedragen, om de 14 dagen geknipt, waarbij de nek wordt geschoren. In het werk wordt niet de muts, maar een zwart rond kapje gedragen. Een echte kanten „hul” — en ze zijn er meer dan men wel zou denken — komt al gauw op een / 15.— De wintermuts van de mannen — ’s zomers dragen ze de pet — is versierd met drie groene strikjes, die in den rouw door zwarte worden vervangen. Ook het bandje aan den broeksboord ondergaat diezelfde kleurverwisseling. Vele Volendamsche meisjes dienen te Amsterdam. Met Paschen komen ze thuis. Dat was op dezen Zaterdagmiddag wel te zien. En toen we op onze terugweg door Monnikendam reden, passeerden we een tram, die bijna geheel gevuld was met Volendamsche schoonen.

R. H. HERWIG.

## Een praatje over Diergaarden.

DIERENTUINEN en menagerieën hebben van oudsher op jong en oud een groote aantrekkingskracht uitgeoefend. Zonder overdrijving kan men zeggen, dat deze instellingen tot de oudste verschijningen in de cultuurgeschiedenis behooren, want zij werden reeds in de oudheid bij de Chinezen, de Indiërs, de Grieken en de Romeinen aangetroffen. Reeds in het jaar 1150 v. Chr. richtte de Chineesche keizer Weng-Wang een zoodanigen tuin op, die allerlei zoogdieren, vogels, schildpadden en visschen bevatte, en die nog in de vierde eeuw v. Chr. bloeide. De naam „park der ervaringen”, dien hij aan den tuin gaf, laat geen twijfel over aan het doel, dat met dezen tuin werd nagestreefd. Aan keizer en volk verschaften de bijeengebrachte dieren, volgens de kronieken, veel genot. Ook de oude Grieken en Romeinen hielden er van, in de tuinen om hunne landhuizen allerlei dieren te houden, deels om zich te verlustigen in de bewegingen en de kleurenpracht, maar deels ook, om hunne tafels van fijne gerechten te voorzien. Bij de Romeinen was het, gelijk bekend, meer te doen, om den strijd tusschen verschillende dieren onderling of tusschen menschen en dieren gade te slaan, en te genieten, wanneer een van de strijdenden bezweek. Vele der oude verzamelingen van

levende dieren moesten voornamelijk dienen, om den roem van vorstelijke hoven te verkondigen en te verhoogen; hoewel zij tot de categorie der curiositeiten-verzamelingen behoorden, wekten zij bij het volk toch veel belangstelling en lieten zij soms niet na, den zin voor dierkundige studiën te bevorderen. Uit alle Europeesche landen worden zulke parken of waranden, met dieren uit verre gewesten overgebracht, vermeld. Zoo was er, om bij ons eigen land te blijven, in de veertiende eeuw in „des Graven Hage” een *valckhuus*, een *hoenderhuus*, en een *honden- en leeuwenhuus*. Ook beren en een dromedaris vond men er. De leeuwen werden met schapenvleesch gevoed. De hofbedienden, wien de zorg over de dieren was toevertrouwd, werden, vergeleken met het overige personeel, ruim bezoldigd. Zoo ontving Otten, de valkenier, behalve lakensche en andere kleederen, een jaargeld van 12 pond; in 1358 moest de rentmeester aan „Voskijn van der Lewe” niet minder dan 30 pond uitbetalen voor de verzorging van twee jonge leeuwen, terwijl Claes Symen voor de verzorging van twee oudere leeuwen zelfs 56 pond ontving. De Hertogen van Gelderland hielden er te Nijmegen, te Grave en te Rozendaal een menagerie op na, waarin, althans in de eerste twee plaatsen, leeuwen het voornaamste bezit uitmaakten. Zij hadden onder den titel van „*Leeuwenwechter*” bijzondere leeuwenopzichters, papegaaimeesters, valkeniers en opzichters over het pluimvee. Amsterdam hield er eveneens leeuwen op na. In het algemeen was in ons land gedurende de veertiende en vijftiende eeuw en ook later, de liefhebberij voor levende dieren uit de overzeesche gewesten zeer groot, en het was bij den levendigen handel op onze koloniën gemakkelijk, zich de noodige dieren te verschaffen. In 1741 kwam te Amsterdam een neushoorn uit Bengalen aan, die 3000 pond woog. Omstreeks dien tijd werd te Amsterdam door de Oost-Indische Compagnie zelfs een uitgebreide handel in vreemde dieren gedreven, waar vorsten en aanzienlijken zich voor hunne menagerieën konden voorzien. In de achttiende eeuw was te Amsterdam de herberg „Blauw Jan”, met zijn uitgebreide menagerie, een zeer gewilde uitspanningsplaats. Hij bevond zich aan den Kloveniersburgwal tegenover de Slijkstraat, en was vóór het midden dezer eeuw een der meest bekende en drukst bezochte bezienswaardigheden der hoofdstad. De menagerie bezat leeuwen,

tijgers, panters, apen, zeehonden, struisen en kasuarissen, en in een in verschillende afdeelingen verdeelde voliëre kon men allerlei vogels, zoowel inlandsche als uitheemsche, bewonderen. De eigenaar, die eene groote liefde voor dierkundige studiën schijnt gehad te hebben, deed alles om zich allerlei zeldzame dieren te verschaffen. In het jaar 1784 werd het perceel verkocht, en verdween deze menagerie, die destijds ook buiten 's lands grenzen zeer bekend was. ☒ Op het „Kleine Loo”, aan het einde van den Bezuidenhoutschen weg bij 's-Gravenhage, bezat de Erfstadhouder Prins Willem V een zeer bekend kabinet van naturalien en een kostbare verzameling levende dieren uit de tropische gewesten. De toenmalige directeur Arn. Vosmaer gaf van vele merkwaardige dieren dezer verzameling een met afbeeldingen verlichte beschrijving uit, die van 1766—1784 in het licht verscheen. Zijne mededeelingen betreffende den Oran-oetan, die van Juni 1776—Januari 1777 in de menagerie leefde, hebben destijds tot een heftigen strijd aanleiding gegeven, die hiermee eindigde dat Vosmaer in het gelijk werd gesteld, en dat de Prins hem tot Raadsheer benoemde. ☒ Tijdens het kort daarop gevolgde Fransche bewind ging dit alles voor Nederland verloren. De Franschen legden beslag op de verzamelingen, en de dieren, die in 1797 nog over waren gebleven, werden naar den „Jardin des Plantes” te Parijs overgebracht, waar zij, na een reis van verscheidene weken, behouden aankwamen en waar zij geruimen tijd het gesprek van den dag uitmaakten. Eenige jaren te voren was men onder leiding van Buffon en met medewerking van Daubenton, Bernardin de St. Pierre en vele andere geleerden begonnen, deze daarna zoo beroemde instelling, die reeds in 1636 door koning Lodewijk XIII, oorspronkelijk als botanische tuin voor geneeskrachtige kruiden was opgericht, meer systematisch in dienst der wetenschap te stellen, hoewel zij door hare inrichting toen nog meer op den naam menagerie dan op dien van Zoölogischen tuin aanspraak kon maken. ☒ De tegenwoordige diergaarden, die den dieren een zoo groot mogelijke ruimte voor hunne bewegingen willen verschaffen, hebben hunnen naam ontleend aan den „Zoölogical garden”, de overbekende „Zoo”, in Regents Park te Londen, die in 1825 door de Zoölogical Society gesticht werd en van welke de beroemde menagerie van den Graaf van Derby te Knowsley bij Liverpool den grondslag vormde. ☒ Evenals de „Jardin des Plantes” te Parijs, met zijn prachtige serres en zijne uitgebreide verzamelingen in het beroemde Museum voor Natuurlijke Historie, heeft ook de Londensche Zöo de wetenschap verrijkt met tal van geschriften, die de kennis van planten en dieren belangrijk hebben helpen vermeerderen, en die te zamen een geheele bibliotheek zouden kunnen vullen. ☒ Eenige jaren na de stichting van de Zoölogical Garden te Londen, ontwaakte ook in ons land de belangstelling voor zoölogische tuinen, in den geest van „le Jardin des Plantes” en van den Londensche „Zoo”. De Amsterdamsche boekhandelaar G. F. Westerman was het n.l. die, van jongs af aan een groot liefhebber van dierkundige studiën, zich 29 April 1836 per adres tot den Koning wendde, met het verzoek om te Amsterdam een dierentuin te stichten. Hij had echter geen succes, want na voldaan te hebben aan de opdracht, om een meer uitgewerkt plan in te dienen, ontving hij 24 Juni daarop een ongunstig antwoord. ☒ Witkamp, aan wien ik menig gegeven voor deze regels heb ontleend, zegt in zijn opstel „De diergaarden van vroegeren en lateren tijd”:



Foto R. H. Herwig.

## GRACHTJE TE VOLENDAM.

„allerwaarschijnlijkst droeg tot dit desfavorabel advies vooral de vrees bij, dat het voortdurend verblijf van zoogenaamde wilde beesten of tegenkanting der burgerij, of werkelijk gevaar zou kunnen opleveren.” ☒ Westerman werkelijk gevaar zou kunnen opleveren.” ☒ Westerman zat echter niet stil, en eerst nadat in 1838 het Genootschap Natura Artis Magistra was opgericht, kon een terrein en de beroemde reizende menagerie van Cornelis van Aken worden aangekocht en de tuin op primitieve schaal geopend worden, van welken Westerman in 1841 als Directeur optrad. ☒ Toen ik in 1876, als jong student, gedurende een maand dagelijks in Artis werkte, om een zeldzame en uitgebreide verzameling schelpen uit de Molukken, het eigendom van een Indisch Resident, met de beroemde collectie van het Genootschap te vergelijken, en meerdere malen het voorrecht had, onder de bekoring te komen van den hulpvaardigen, gemoedelijken man, die zich niet te hoog achtte, om zelfs een beginneling in de dierkundige wetenschap van zijn schat van kennis te laten genieten, besepte ik nog niet, hoevele moeielijkheden door Westerman overwonnen zijn geworden, welk een arbeid en doorzettingsvermogen er noodig zijn geweest, om ten slotte te bereiken, wat hij zich gedroomd had. ☒ De groote belangstelling, die niet alleen stadgenooten, doch niet minder landgenooten en buitenlanders voor „Artis” aan den dag legden, en die telkens belangrijke uitbreidingen en verbeteringen mogelijk maakte, is onder de bekwame leiding van zijn opvolger, Dr. C. Kerbert, stellig niet verminderd en zoo is de Amsterdamsche diergaarde voortdurend op den weg der vooruitgang voortgeschreden. Het onder Kerbert's beheer ingerichte fraaie en uitgebreide Insectarium en niet minder het overbekende Aquarium stellen den bezekers in staat, ook lagere diersoorten in hun doen en laten gade te slaan en liefde voor de natuur op te wekken en te bevorderen. ☒ De belangstelling, die de Amsterdamsche diergaarde in steeds toenemende mate genoot, vond in de tweede koopstad des lands spoedig weerklank, zoodat in het jaar 1857 de Rotterdamsche diergaarde werd opgericht, die onder de opeenvolgende directeuren P. H. Martin, A. A. van Bemmelen, en vooral onder de onlangs afgetreden Dr. J. Büttikofer tot grooten bloei is gekomen, en die om haar rijke plantenserres, hare verzameling van in diergaarden weinig aangetroffen dieren en om de doelmatige inrichting van vele dierenverblijven, zeker onder de eerste van dergelijke nuttige instellingen mag worden genoemd. ☒ Hadden de dierenverblijven in de zoölogische tuinen van den lateren tijd, vergeleken bij de oude menagerieën, een zeer groote verbetering ondergaan, het waren Gottfried A. C. Hagenbeck en vooral diens zoon en opvolger Carl Hagenbeck te Hamburg, die nog verder wilden gaan en den dieren voor hunne vrije bewegingen een nog grootere ruimte beschikbaar wilden stellen. Carl Hagenbeck's principe bewonderde ik reeds in 1896 in den „Zoölogischen Garten” (kortweg „Tiergarten”) te Berlijn, waar hij destijds zijn merkwaardig „dierenparadijs” liet zien, dat van uit een hooggelegen punt een blik gunde over een vernuftig ingericht terrein, waarplanteneters enz. zich gemoedelijk zag dooreenbewegen. ☒ De dieren konden elkander echter geen kwaad doen, want ingesloten en door het aangebracht relief aan het oog ontrokken was, bewogen de dieren, die elkander niet verdroegen, zich over voor elkander afgesloten oppervlakten. ☒ Carl

„allerwaarschijnlijkst droeg tot dit desfavorabel advies vooral de vrees bij, dat het voortdurend verblijf van zoogenaamde wilde beesten of tegenkanting der burgerij, of werkelijk gevaar zou kunnen opleveren.” ☒ Westerman werkelijk gevaar zou kunnen opleveren.” ☒ Westerman zat echter niet stil, en eerst nadat in 1838 het Genootschap Natura Artis Magistra was opgericht, kon een terrein en de beroemde reizende menagerie van Cornelis van Aken worden aangekocht en de tuin op primitieve schaal geopend worden, van welken Westerman in 1841 als Directeur optrad. ☒ Toen ik in 1876, als jong student, gedurende een maand dagelijks in Artis werkte, om een zeldzame en uitgebreide verzameling schelpen uit de Molukken, het eigendom van een Indisch Resident, met de beroemde collectie van het Genootschap te vergelijken, en meerdere malen het voorrecht had, onder de bekoring te komen van den hulpvaardigen, gemoedelijken man, die zich niet te hoog achtte, om zelfs een beginneling in de dierkundige wetenschap van zijn schat van kennis te laten genieten, besepte ik nog niet, hoevele moeielijkheden door Westerman overwonnen zijn geworden, welk een arbeid en doorzettingsvermogen er noodig zijn geweest, om ten slotte te bereiken, wat hij zich gedroomd had. ☒ De groote belangstelling, die niet alleen stadgenooten, doch niet minder landgenooten en buitenlanders voor „Artis” aan den dag legden, en die telkens belangrijke uitbreidingen en verbeteringen mogelijk maakte, is onder de bekwame leiding van zijn opvolger, Dr. C. Kerbert, stellig niet verminderd en zoo is de Amsterdamsche diergaarde voortdurend op den weg der vooruitgang voortgeschreden. Het onder Kerbert's beheer ingerichte fraaie en uitgebreide Insectarium en niet minder het overbekende Aquarium stellen den bezekers in staat, ook lagere diersoorten in hun doen en laten gade te slaan en liefde voor de natuur op te wekken en te bevorderen. ☒ De belangstelling, die de Amsterdamsche diergaarde in steeds toenemende mate genoot, vond in de tweede koopstad des lands spoedig weerklank, zoodat in het jaar 1857 de Rotterdamsche diergaarde werd opgericht, die onder de opeenvolgende directeuren P. H. Martin, A. A. van Bemmelen, en vooral onder de onlangs afgetreden Dr. J. Büttikofer tot grooten bloei is gekomen, en die om haar rijke plantenserres, hare verzameling van in diergaarden weinig aangetroffen dieren en om de doelmatige inrichting van vele dierenverblijven, zeker onder de eerste van dergelijke nuttige instellingen mag worden genoemd. ☒ Hadden de dierenverblijven in de zoölogische tuinen van den lateren tijd, vergeleken bij de oude menagerieën, een zeer groote verbetering ondergaan, het waren Gottfried A. C. Hagenbeck en vooral diens zoon en opvolger Carl Hagenbeck te Hamburg, die nog verder wilden gaan en den dieren voor hunne vrije bewegingen een nog grootere ruimte beschikbaar wilden stellen. Carl Hagenbeck's principe bewonderde ik reeds in 1896 in den „Zoölogischen Garten” (kortweg „Tiergarten”) te Berlijn, waar hij destijds zijn merkwaardig „dierenparadijs” liet zien, dat van uit een hooggelegen punt een blik gunde over een vernuftig ingericht terrein, waarplanteneters enz. zich gemoedelijk zag dooreenbewegen. ☒ De dieren konden elkander echter geen kwaad doen, want ingesloten en door het aangebracht relief aan het oog ontrokken was, bewogen de dieren, die elkander niet verdroegen, zich over voor elkander afgesloten oppervlakten. ☒ Carl

Hagenbeck, die in 1866 zijn vader als bezitter van den bekenden dierenhandel was opgevolgd, werkte voor dit principe steeds verder en zoo kon hij in het voorjaar van 1907 het beroemde dierenpark (Carl Hagenbeck's Tierpark) te Stellingen bij Hamburg openen, dat ik eenige jaren daarna heb mogen betreden, en dat den voordeelen invloed eener vrije beweging op den gezondheidstoestand der dieren schitterend heeft bewezen. ☞ De illusie van de vrijheid, die de dieren er, deels in schijn, deels in werkelijkheid genieten, is hier zóó groot, dat vele bezoekers zorgvuldig nagaan, of zij ten opzichte der verscheurende dieren wel veilig zijn (zie Hagenbeck's boek „Van menschen en dieren”). ☞ Van de grootte van het park kan de lezer zich eene voorstelling maken, wanneer ik mededeel, dat toen ik, na uren door het gedeelte ten Oosten van de Kaiser Friedrichsstrasse te hebben rondgedwaald, een voorstelling van een 60-tal Sioux-Indianen in het ten Westen van deze straat gelegen uitgestrekte terrein ging bijwonen, ik massa's menschen over de brug, die beide gedeelten verbindt, zag trekken, en dat bij den aanvang der merkwaardige voorstelling duizenden menschen om het koord, dat het terrein voor de voorstelling afsloot, geschaard stonden. Het is hier de plaats niet, de lijdensgeschiedenis van Hagenbeck's dierenpark 1) gedurende en na den oorlog, waaronder elke Europeesche diergaarde in meerdere of mindere mate geleden heeft, te schetsen. ☞ Dat

Hagenbeck's systeem boven het oude stelsel in elk opzicht aanbeveling verdient, en de er aan besteede kosten door het zooveel grootere bezoek ruimschoots kunnen gedekt worden, hebben niet alleen de latere diergaarden te München en te Rome geleerd, doch heeft vooral het dierenpark bewezen, tot welker oprichting de dierkundige vereniging te Sydney, de hoofdstad van Nieuw-Zuid-Wales in 1907 besloot en dat in 1916 werd geopend. ☞ Een opeenvolging van boschrijke terrassen, die zich aan de pittoreske Port-Jacksonbaai tot 113 M. hoogte verheffen, een oppervlakte

beslaande van 20 H.A., werd voor dit doel gekozen, en volgens het principe: geef de illusie van geschonken vrijheid aan de gevangenen, werd van alle voordeelen van het terrein door bekwame tuinarchitecten schitterend partij getrokken. De beschrijving van dit dierenpark, waarover een der nummers van l'Illustration, Jaargang 1923 een met platen verlicht opstel bevatte, wil ik achterwege laten, doch slechts wijzen op de voordeelen, die het opstel opsomt. De inrichting heeft 130,000 pond sterling gekost, maar de entreegelden hebben jaarlijks gemiddeld reeds 17.000 pond opgebracht, zoodat deze som de exploitatiekosten en het onderhoud ruimschoots dekt. ☞ Het gemiddelde jaarlijksche bezoekerscijfer, n.l. 550.000, komt bijna uitsluitend van de 770.000 zielen tellende bevolking van Sydney. ☞ De directeur van dit merkwaardige park bezocht in het vorig jaar de „Jardins des Plantes” te Parijs, van wier menagerie hij slechts de schaduw vond van hetgeen zij eertijds was. De prachtige verzameling exotische planten in de serres en in den wintertuin waren bij gebrek aan kolen het slachtoffer van den oorlog geworden. De laatste zeeleeuw stierf het vorig jaar en in het nu ledige bassin baden zich nu de musschen en de duiven; vóór de ruimte, waarin eertijds 100 apen bewonderd werden, verlustigen zich toch nog de vele bezoekers in de dolle bewe-

gingen van vier overgebleven exemplaren, enz. ☞ De schrijver van het artikel deelt mede, dat, nu een entree geheven wordt, de dagelijksche opbrengst 2000 francs bedraagt en becijfert vervolgens, dat wanneer de reorganisatie van den tuin, die in voorbereiding is, in den geest van het dierenpark te Sydney wordt uitgevoerd, deze in verband met het zooveel grootere zielental van Parijs en omstreken ( $\pm 7$  miljoen) en met het talrijke vreemdelingenbezoek, het succes verzekerd zal zijn. In groote steden, die met natuurschoon zoozeer misdeeld zijn, zooals Amsterdam en Rotterdam, schenken diergaarden een niet genoeg te waardeeren genot, en daar zij bovendien tot die Instellingen behooren, die de kennis der natuur helpen bevorderen en liefde voor de natuur helpen aankweeken, in het algemeen in hooge mate opvoedend werken, verdienen zij alleszins den steun, die zij vooral in deze moeilijke tijden zoozeer behoeven. ☞ Het was deze gedachtengang, die mij deed besluiten, aan het verzoek van de Redactie van „Buiten” te voldoen, om een aantal der in haar bezit zijnde dierenfoto's van bijschriften te voorzien. Dr. H. VAN CAPPELLE.

## SCHOONMAAK OP DE BOERDERIJ.

Is dat wat anders dan de voorjaars-nettoyage van een gewoon huis? ☞ Ja, dat is nóg erger! Véeel erger nog!!

Door den vuilen stal, geachte lezer(es), waar heel den langen winter het vee logies gehad heeft! ☞ Als de stal schoon is, is 't heele huis haast schoon. En de finale schoonmaak moet wachten op het schoonmaken van den koeienstal. En aan den stal kan men natuurlijk niet beginnen, voor de koeien in de „waaid” (weide) loopen. Zoodat het met ons vaak zoo schraal en guur voorjaarsweer wel 's Pinksteren worden kan, voor de boerderij „skoon en op stel” is. ☞ En die stal is zoo vuil, zoo intens vuil! Alleen hoog aan den stalwand is nog een flauwe herinnering aan de reine witheid van den vori-



Foto R. H. Herwig.

DE BEDRIJVIGHEID IN DE HAVEN VAN VOLENDAM TIJDENS DE HARINGVANGST.

gen zomer. Maar zooals toen wordt het wéér. Over een paar weken kan men z'n boterham eten van groep en goot en stalhout, zoo kraakzindelijk is elk deel dan weer van den nu zoo in-vuilen stal. ☞ 't Herinnert je zoo eenigszins aan den stal van wijlen Koning Augias, waar zoo'n 3000 beesten 30 jaren lang geresideerd hadden, en voor welks radicale schoonmaak Hercules — als nummer vijf van zijn twaalf beroemde krachtprestaties — een paar rivieren verlegde. Echt Amerikaansch eigenlijk al in 't oude Griekenland! ☞ Maar zoo kan 't in ons Hollandje niet: wij missen zoo'n krachtwonder en... ook zit er in onze poldersloten geen stroom. En al is de Nederlandsche koeienstal ook lang zoo vervuild niet als die roemruchte van zijne Majesteit Augias, met wat zeep en soda, met zeem en spons in zachte vrouwenhand krijg je 'm toch niet schoon. Zoo'n in-vuile veewoning moet ánders aangepakt worden, met meer kracht nog dan d'energiekste schoonmaakvrouw ontwikkelen kan. Hier wordt forsche mannenkracht vereischt. ☞ Den vooravond van den eige lijken schrobdrag begint het schoonmaakspel. Dan wordt al het roerend goed: spatschutte, stalbankjes, goot, kruiwagen, het heele stalmeubilair in de sloot gesmeten om 's geducht te weken. Een paar stokken overdwers in 't water gelegd, verhinderen 't wegdrijven. ☞ Maar de stal zelf kan er niet bij gesmeten worden, tot losweking der cuimdikke smerigheid! Die wordt op 'n andere manier in-de-week gezet, ook origineel, al gaat 't niet volgens

1) dat nu, na den dood van Carl Hagenbeck, onder leiding van diens zoons weder begint op te leven.

methode-Hercules. ☞ De stalschrobber, dat is een dorpspecialiteit in 't voorjaarsvak stalreiniging, kletst den vuilen stal tot in de uiterste hoeken en gaten doornat, tot ie zelf haast geen drogen draad meer aan zijn lijf heeft. ☞ Dat doet hij met een z.g. geboeide schop (schop met opstaande kanten) en een waschtobbe met water, die telkens gevuld wordt en met den stalschrobber de reis door den stal medemaakt. Haast den heelen staltijd niet is er zooveel water gepompt als op den avond van „stal-in-de-week-zetten”. Ook de reuzenkuip, waarin men de kazen baadde, toen de zuivelfabrieken nog niet bestonden, wordt volgepompt om maar ruim water bij de hand te hebben. En de nieuwe stalschrobbers (maar nu worden de bezems bedoeld) weekt men daarin tot morgen; ook de kleine handschrobber. Dan schrobben ze beter. ☞ En den volgenden ochtend is de vuile boel al flink losgeweekt, zoodat men gauw kan opschieten. Wat knapt het lekker op! Vergelijk eens zoo'n stalschut, dat „gedaan” is met één, dat nog „gedaan” moet worden. Wat een enorm verschil! En wat dankbaar werk toch, dat stalschrobber, al is het ook moeilijk en zwaar. Vooral is het een getob met de zolderplanken en de balken daaronder, als je zoo „boven je macht” moet werken. En de nieuwe boerderijen zijn zoo hoog van zolder! ☞ Op den dag van stalschrobber wordt tegelijk de „koes” schoon-gemaakt. De „koe's (koets) is de bedstee in den stal, waar gewoonlijk de knecht slaapt. Die moet nu volgens oud-gebruik trakteren, omdat z'n slaapstee wordt „gedaan”. Dat is een leuk kantje van den gruwelijk-vervelenden schoonmaaktijd; dat trakteren, weet u, vooral als er véel slaapplaatsen zijn! De knecht heeft knapkoek laten halen bij Griet-buur en om half elf „doen” ze nu op de boerderij een smakelijk „koppie met koek,” of 't Zondag is. ☞ En dan weer met nieuwen moed aan de schrobberij tot eténstijd. Hard aan den gang, jongens, om aan het einde van den drukken dag den stal nog schoon te hebben. ☞ Een heerlijke, frissche atmosfeer hangt er nu in den stal, die gisteren nog zoo vuil en vunzig was. En je benijdt haast den knecht, die op zijn schoone bed in den schoonen stal heerlijk mag uitrusten van den drukken, doenigen dag. M. KRAMER.

### De Bank van Leening te Haarlem.

☞ Aan den westhoek van de Kleine Houtstraat, nabij de Gedempte Oude Gracht, staat een huis, dat blijkens zijn bouworde van zeer ouden tijd dagteekent; het typische vlakke poortje, de mooie oude bakstenen van de geheele pui, met banden van hardsteen zeer expressief verdeeld, het schilderachtige dak, het wijst alles op den in dit opzicht waarlijk goeden ouden tijd. . . De heer C. J. Gonnet spreekt in zijn „Bijdragen voor de geschiedenis van het bisdom Haarlem” van dit klooster, dat zeer oud is, daar reeds in 1307 Willem, heer van Egmond, in een giftbrief gewag maakt van „een klooster, door de orde van den H. Lazarus gesticht op de uiterste gracht bij den Hout.” Reeds in de tweede helft der 16e eeuw was er een Bank van Leening in dat gebouw gevestigd. In 1662 werd het huis door de gemeente gekocht om er de Stadsbank van Leening in onder te brengen, welke er nu nog in gevestigd is. S.

### GASTVRIJE ACACIA'S.

IN het in 1697 verschenen groote plaatwerk over planten in den Amsterdamschen Hortus van Johan Commelin, getiteld „Rariorum Plantarum Horti Medici Amstelodamensis, Descriptio et Icones”, of wel: „Beschrijvinge en curieuse Afbeeldingen van rare vreemde Oost- West-

Indische en andere gewassen, vertoont in den Amsterdamsche Kruid-Hof”, komt bij pag. 209 een groote, natuurgelooze afbeelding voor van een Acacia-soort, onder de beschrijvende benaming van *Acaciae Similis Spinis cornifloribus Mexiocana*, welke toen in den nog jeugdigen plantentuin gekweekt werd. Deze Acacia is thans in de wetenschap als *Acacia cornigera* Willd. bekend en wordt ook nu nog in de kassen van den Hortus gekweekt als een der treffendste voorbeelden van symbiose in het plantenrijk. Het betreft hier namelijk een plant, wier bestaan in de natuur nauw betrokken is met dat van bepaalde soorten van mieren, welke hare doorns is met dat van bepaalde soorten van mieren, welke hare doorns bewonen en zich voeden met kleine gele korreltjes, welke aan de toepinden van de bladvinnetjes der samengestelde bladeren voorkomen, en voedzame stoffen bevatten. Die korreltjes heeft men den toepasselijken naam van „mierenbroodjes” gegeven. ☞ In Commelin's tijd was men met deze merkwaardige voedselverstrekking nog niet bekend. Wel komen de bovengenoemde voedselkorreltjes heel nauwkeurig geteekend op de plaat in Commelin's boek voor, maar zelf spreekt de auteur er in den begeleidenden tekst niet van.



Foto C. Steenbergh.

POORTJE VAN DE BANK VAN LEENING TE HAARLEM, VOORHEEN HET KLOOSTER VAN SINT LAZARUS.

in den begeleidenden tekst niet van. ☞ Voor ik daarop nader in ga, geef ik hier eerst het een en ander uit de beschrijving der plant door Commelin in diens bovengenoemd plaatwerk weer. „Onder de wondere werken des Alderhoogsten”, zegt hij daar, „en is desen Boom geensints van de minste, dewelke Mexico wel meest tot haar woonplaats heeft; maar werd ook op 't Eyland Cuba gevonden, van waar het zaad hier te lande overgebracht zijnde, van ons in den Hortus Medicus tot een Boomtje voortgeteelt is. ☞ De stamme is nu in onzen Hof een duym dik geworden en omvangen zijnde van een grauwe schorsse, is deselve versien van dikke, gepaarde, holle, scherpe doornen, die wel aan haar grond verenigt zijn, maar aanstonts van den anderen afwijken, en van gedaante der Ossenhoornen gelijken: uyt deze hare vereniging komen de getakte of gevederde bladeren voort, staande op lange voetjens, welkers vederen twe aan twe gepaart zijnde, en tegen over den anderen staande. ☞ De verdeelde twe aan twe staande kleene bladerkens, zijn donkergroen van verwe, van onderen ligt-groen, bijna smakeloos, met eenige t'samentrekkinge: deselve zijn aan haar grond smal, en loopen rond toe, met het vallen van den avond sluiten zij haar twe aan twe toe, met het opgaan van de Sonne weder van den anderen afwijkende. ☞ De bloemen van veele seer kleene bloemtjens bolwijs te samen geset zijnde, zijn geel van couleur: na de bloemen volgen de zaad-peulen, die seer broos zijn, waar in bruyne zaden gehuysvest worden. ☞ Dat dezen Boom tot het geslagte van Acacia behoort, geven haare natuurlijke merktekenen genoegzaam te kennen. Nardus Anthon Recches in zijne Hist. rerum Med., verhaald van een medesoorte van desen Boom, onder de benaminge van Hoitzmaxalli, of Hoorndragende Boom, en zaid daar van, dat in de hoornen of hoornwijse doornen van dit gewas, een soorte van kleene, swarte Mieren komen te groeien, welkers beete den mensche een pijnne toebrengt, die een geheelen dag lang duurt, enz.” ☞ Tot zoover Commelin, wiens laatste zin, geciteerd naar bovengenoemden Recchus, blijkbaar ontleend is aan een beschrijving van den boom van Francisco Hernandez, die in 1570 voor Philips II de landen der Nieuwe Wereld bezocht en voor het eerst over deze Acacia's en de in hunne „groote koehoornvormige doornen levende, slanke bruine-zwarte mieren” schreef. Van denzelfden zal tevens de hier boven voorkomende naam van „Hoitzmaxalli” afkomstig zijn, welke benaming door de oude Azteken aan deze boomen gegeven werd, en welke zooveel beduidt als „gevorkte doorn”. ☞ Na Hernandez was het N. J. von Jacquin, die in 1763 de *Acacia cornigera* be-





Foto C. Steenbergh.

*ACACIA CORNIGERA*, IN EEN  
POT GEKWEEST.

een gaatje te knagen. Voor elk doornenpaar bleek slechts één opening gemaakt te worden, welke dan tot in- en uitgang dient; het tusschenschot op het punt waar de bladsteel in het doornenpaar overgaat, wordt ook doorgeknaagd, zoodat de diertjes daarvoor toegang hebben tot beide doornen. ⚡ Belt bevond dat als men bladen of takken, vooral de jonge deelen, van zulk een *Acacia* aanraakt, drommen van mieren uit de doornen naar buiten komen, bereid den verstoorder woedend aan te vallen en door bijten af te schrikken. Zodoende zijn deze planten tegen vretelij of beschadiging door weidende zoogdieren, door rupsen, e.d. beveiligd, maar vooral tegen de aanvallen van de voor de plant zoo uiterst gevaarlijke bladsnijdende mieren, die in Zuid-Amerika veelvuldig voorkomen en die stukken uit de bladeren der *Acacia*'s snijden, welke ze dan meevoeren naar hun nesten, waardoor de *Acacia*'s ernstig benadeeld worden. ⚡ Die *Acacia*'s ondervinden van hun miertjes voor de aan deze geschonken gastvrijheid dus wel groot profijt. Zonder de bescherming der mieren, welke tot het geslacht der *Pseudomyrma*'s behooren, zouden hare bladeren al spoedig een prooi worden der bladsnijdende mieren. Maar niet alleen dat de *Acacia*'s den *Pseudomyrma*'s huisvesting bieden, zij verschaffen hun waakzamen en dapperen verdedigers ook rijkelijk voedsel, in den vorm van de kleine, groengele, peervormige mierenbroodjes, waarvan boven sprake was, en welke rijk zijn aan eiwitachtige stoffen en vet. Ook wordt hun te drinken gegeven in nectariën, welke op de bladstelen voorkomen en in jeugdigen staat zoete vloeistof afscheiden. De *Pseudomyrma*'s vinden dus op de *Acacia*'s wel alles wat ze voor hun leven noodig hebben, huisvesting en voedsel, hetwelk ze naar hun nesten in de doorns brengen en daar opeten. Het is dus alleszins verklaarbaar dat de *Pseudomyrma*'s de door hen bewoonde boomen, waarvan hun bestaan zoo afhankelijk

schreef als een door mieren bewoonde boom, en eerst ruim 100 jaar later, in 1872, ontstak de natuuronderzoeker Thomas Belt in zijn boek „The Naturalist in Nicaragua” het licht over de verhouding van de bedoelde mieren tot den boom, waarop zij leven, en die de beteekenis van de aan de bladvinnetjes voorkomende gele korreltjes als voedsel voor deze diertjes nauwkeurig naging en uiteenzette. Hij vond in de savanna's een lagen boom, waarvan stam en takken bezet waren met sterke, in paren staande gebogen, holle doorns, welke nevens den voet van elk blad ontwikkeld worden, en op te vatten zijn als vervormde steunblaadjes (*stipulae*). Deze doorns bleken hem bewoond te worden door mieren, die zich tot die doorns toegang verschaffen, door daarin, als deze nog jong zijn, even onder de spitse punt

schijnt, zoo vurig verdedigen. En dat deze verdediging doeltreffend is, bewijst wel de omstandigheid dat de *Acacia*'s, zooals Belt met proeven heeft aangetoond, in hun vaderland niet kunnen bestaan zonder de bovenbeschreven bescherming der *Pseudomyrma*'s. Het betreft hier dus wel een pakkend geval van samenleving met wederkeurig dienstbetoon. ⚡ De meer genoemde voedselkorreltjes of mierenbroodjes aan de bladeren van *Acacia cornigera* en andere soorten, zijn volgens Winkler morfologisch als vervormde kliertjes op te vatten; ze werden naar den ontdekker van hunne biologische beteekenis (Thomas Belt) „Beltsche lichaampjes” genoemd. ⚡ Bij andere Zuid-Amerikaansche planten van het geslacht *Cecropia*, treft men eenzelfde geval van symbiose aan, maar bij deze leven de beschermende mieren in de holle stengels der planten, terwijl de „mierenbroodjes”, welke hier wit zijn, voortgebracht worden op kussentjes, welke onderzijds aan den voet der bladstelen tot ontwikkeling komen. Deze korreltjes werden het eerst door Fritz Müller beschreven en worden naar hem als „Müllersche lichaampjes” aangeduid. ⚡ Behalve de *Acacia cornigera* zijn er verscheidene andere soorten van *Acacia*, ook in andere streken, die door mieren worden bewoond, en voorts verschillende andere plantensoorten, die symbiose met mieren vertoonen, maar er zijn er ook vele, welke wel overeenkomstige organen voor woning en voedsel voortbrengen, maar waarvan niet is vastgesteld kunnen worden, waarvoor zij dienstig zijn, wijl daar geen samenlevende mieren werden waargenomen. Daarop is vooral door E. Rettig (*Ameisenpflanzen und Pflanzenameisen*, Jena 1904) gewezen, wiens mededeelingen tot andere opvattingen dan de hierboven aangevoerde leiden. Een feit is het inderdaad dat de besproken *Acacia*'s zonder mieren uitstekend gedijen, naar bij exemplaren in botanische tuinen, waar de *Pseudomyrma*'s ontbreken, afdoende gebleken is. Toch worden daar ook zowel doorns als mierenbroodjes in onverminderde mate ontwikkeld, zoodat deze organen hier ten eenenmale doelloos zijn, waardoor de beteekenis dier organen voor het leven der plant wel in een ander licht komt. Maar in elk geval blijft het



Foto C. Steenbergh.

STAMMETJE VAN *ACACIA CORNIGERA* WILLD.  
DE DOORNS, WELKE IN HET VADERLAND VAN DEN BOOM  
DOOR MIEREN BEWOOND WORDEN, ZIJN GOED TE ZIEN,  
EVENALS DE Z.G.N. MIERENBROODJES, HIER EN DAAR  
AAN DE TOPEINDEN DER BLADVINNETJES.

feit bestaan dat de *Pseudomyrma*'s die organen benutten, en of de genoemde *Acacia*'s in hun vaderland zonder de bescherming dezer mieren zouden kunnen bestaan, valt, gezien de proeven die Belt daarover genomen heeft, vooralsnog sterk te betwijfelen, zoodat we dit zoo tot ons sprekende geval van aanpassing en wederkeerig dienstbetoon tusschen plant en dier ons nog niet behoeven te ontzeggen. — Commelin besluit zijn mededeeling in zijn meergenoemd boek met een opmerking over de cultuur der *Acacia cornigera*, en zegt dat „dit gewas seer teder is, 't selve kan tegens geen koude, weshalven men het in kassen moet bewaren, die met glazen wel versien zijn”. Dat de *Acacia-cornigera*-planten zich toenmaals in de kassen van den Kruidhof uitnemend ontwikkelden, toont ons wel de mooie afbeelding in zijn boek. De exemplaren die zich van deze *Acacia* thans in den Hortus bevinden, zijn alle opgekweekt uit zaden, uit andere botanische tuinen verkregen, en beantwoorden volkomen aan de afbeelding en de beschrijving van Commelin. Er is thans in den Hortus nog een andere soort van een dergelijke *Acacia*, n.l. *A. sphaerocephala* Cham. Schlecht, welke bij veel overeenkomst, toch in meerdere opzichten van de *A. cornigera* afwijkt. Bij beide soorten zijn de bladen dubbel gevind, maar zij verschillen in lengte en breedte, en in aantal der vertakkingen en vinblaadjes. Krachtige bladen van *A. cornigera* zijn pl.m. 13 cM. lang en 12 cM. breed, en bezitten 8 jukken (paren) van zijblaadjes, welke elk tot 28 paar vinblaadjes tellen, welke zuiver rechthoekig op de doorlopende bladstelen staan. De groenachtig gele „mierenbroodjes” zijn pl.m. 1½ mM. lang. De zich paarsgewijs aan den voet der bladstelen bevindende doornen, die tot 7 cM. lang en onderaan 1 cM. breed zijn, zijn in jeugdstaat kruidachtig en groen, maar worden later houtachtig en bruin van kleur. Ze zijn soms recht, maar de grootere meerendeels fraai gebogen in den trant van ossenhoorns, en fijn-scherp toegepunt. Bij *A. sphaerocephala* vond ik bladeren, die tot ruim 20 cM. lang en slechts 8 cM. breed waren, en 16 jukken van zijblaadjes telden, elk met 22—23 paar bladvinnetjes, welke slechts ½ cM. lang zijn. De bladeren van deze soort zijn dus langer en smaller, bezitten meer bladjukken maar per juk minder vinblaadjes dan bij *A. cornigera*, terwijl deze laatste meer schuin naar voren gericht op de bladsteeltjes staan. Alles bij *A. sphaerocephala* is fijner van bouw, ook de doorns, die tevens minder uitgebogen en langer van basis, en ook belangrijk lichter van kleur zijn, bleekgeel tot geelachtig wit. De „mierenbroodjes” hier zijn ook wat kleiner en lichter van kleur. Opvallend mag het heeten dat de „gehoorde *Acacia*'s” buiten de botanische tuinen zelden of nooit gekweekt worden. Zelfs vind ik ze niet vermeld in een zoo uitgebreid en volledig plantenboek als dat van Vilmorin, waarvan de Duitse uitgave als „Vilmorins Blumengärtnerei”, het meest bekend is. Toch zijn de genoemde *Acacia*'s de cultuur als sierplant zeker waard, zooals onze twee afbeeldingen mogen aantonen. De krachtige, weelderige groei, het fijne, geveerde, donkergroene loof en de fraaie, sterke bruine doorns vormen een zeer decoratief geheel, terwijl de historische en biologische bijzonderheden der planten ze daarenboven in hooge mate belangwekkend en aantrekkelijk maken. Weshalve ik hare cultuur, die geen moeilijkheden oplevert, den plantenliefhebbers gaarne aanbeveel. In een gematigd-warme kas of serre vinden ze een geschikt milieu voor een gezonde ontwikkeling.

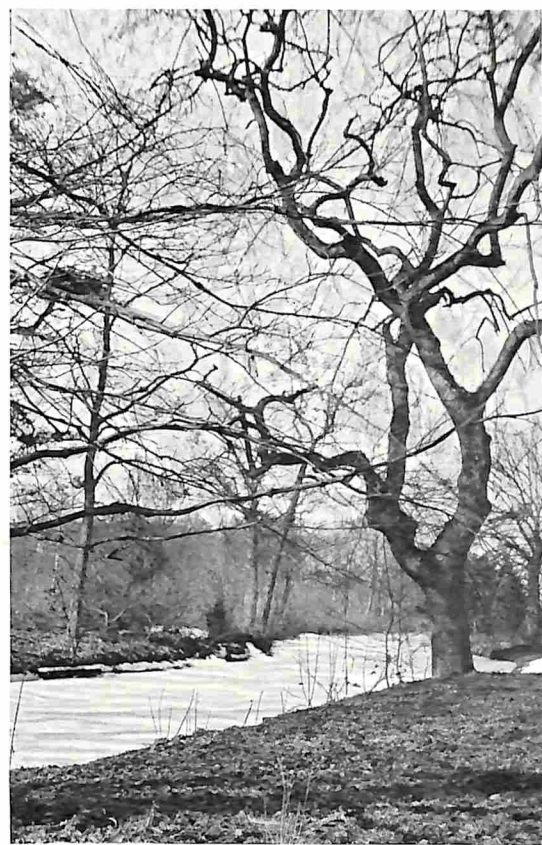


Foto E. J. P. Quant.

TREURESCH OP BANTAM.

## OP BANTAM.

Op het oogenblik, nu de boomen nog kaal zijn, is het nog niet zoo pleizierig op Bantam, nu het open is voor het publiek; nu ziet men al in de verte de kennissen en de onbekenden want er is niet veel wat de blik weghoudt, het struikgewas geeft geen bescherming in den winter en daarom

lijkt het afgesloten gedeelte kleiner dan het is en geeft velen teleurstelling. Maar dat zal in den zomer wel beter worden. Vreemd, dat men toch altijd alleen wil genieten of met weinigen; maar hoe kan zoo'n oud buiten zijn eigen leven zeggen als er pratende en geen luisterende menschen zijn, en hoe kan men schoonheid vinden als men gewend is met haastige stappen te gaan? Wij, enkele bevoorrechten, die plachten heel alleen hier rond te zwerven, zijn wel wat verschrikt, maar wij zijn geen egoïsten, willen het tenminste niet zijn, en op een Meiavond zullen wij zeker weer komen; dan hebben al de boomen hun nieuwe bladeren, dan houden de scheuten, uit den grond gekomen, intieme hoekjes weg en ook de bremstruiken met hun overdaad van goud, dan genieten wij van het jonge leven van wilde bloemen en planten aan den waterkant. En de frischheid van het water dat wij zoo noode missen in ons zandig Gooi, zal ons verkwikken en de Rhododendrons weerspiegelen, die groeien, daar bij de oude Juniperustruiken, de Jeneverbessen, die voorwereldlijke dieren gelijken in hun onbehouwenheid. Wij zullen naar de fijne berkjes kijken, die groeien aan den overkant, en stilstaan bij het boschje, waar de kamperfoelie, taai en stijf, jonge, lenige stammetjes omknel, zoodat zij zich wringen in bochten. En bij de treuresch zullen wij toeven, velen zal deze boom nu een vriend wezen, een goede bekende, maar niet allen zullen hem zien in zijn grootsche tragiek; als het avond wordende is, als de schemering komt, hoe machtig is het opheffen van de zware armen dan, van uit den stam en het laten hangen van de dunne lange loten, gevende het treurmotief. In het rozentuintje zullen wij kunnen gaan, waaruit zij het oude beeldje hebben weggenomen, het is daar dichtbij, waar de lijsters zingen; ook naar het beekje, met de weelde van het mos; zagen wij ooit zulke kussens, zoo vast en dik, zoo rijk van kleur? Niemand en ook niemand mag een stukje met zich naar huis nemen, want jaren van ongereptheid hebben dit gewrocht. Bedenk, wat dat zeggen wil, ongereptheid, en wij zullen het wel zoo laten, nietwaar? Trouwens, schendende handen doen beter nergens te komen en zeker hier op Bantam niet.

TINE COOL.

## De geheimzinnige dood van Mr. Serles

21) door W. B. M. FERGUSON.  
(Slot).

DE kamer was vrij donker en ik hoopte, dat Evans niet zou komen om het licht op te steken. Tot mijn grooten schrik bracht hij hout voor het vuur; hij knielde neer binnen eenige voeten van het scherm en had er geen idee van wat het verborg. Dit gaf mij een idee, en ik zei terloops dat Mr. Serles naar boven was gegaan om de lijst te halen. Ik zag nu dat ik niet alleen de onmiddellijke ontdekking van mijn misdaad kon voorkomen, maar dat ik misschien mijn onschuld kon bewijzen. Het denkbeeld nam vasten vorm aan en toen Miss Gregory binnenkwam en ik zag dat zij groote haast had, werd de zaak nog eenvoudiger. Het feit dat zij zoo laat was en zich onmiddellijk in haar werk verdiepte, begeerig haar tijd in te halen, deed mij beslissen. Ik wist dat zij geen te kritische toehoorder zou zijn, want zij was verdiept in haar eigen zaken. Het was riskant, dat erken ik, maar ik waagde de kans, want de winst was het gevaar waard. Als ik het kon doorzetten, zou ik niets meer te vrezen hebben. Evans had haar verteld, dat Mr. Serles boven was en spoedig beneden zou komen. Ik wachtte tot de butler was heengegaan, tot ik zag dat Miss Gregory met haar lamp bezig was. De kamer was nog donker, want de nieuwe blokken hadden nog geen vlam gevat en Miss Gregory was er nog niet in geslaagd haar lamp aan te steken. Zij had wat moeite ermee. Ik wist dat ik nu of nooit moest handelen en dus liep ik op mijn teenen naar Serles en verplaatste het scherm, zette het rechts van den haard waar ik het had gevonden. Toen ging ik bij de deur van den salon



Foto E. J. P. Quant.

## HET BEEKJE OP BANTAM.

staan. Bijna op hetzelfde oogenblik stak Miss Gregory haar lamp op en begon te werken. De nieuwe blokken hadden thans vlam gevat en gaven langzamerhand meer licht. Ik bespiedde Miss Gregory tot ik volkomen overtuigd was, dat zij geheel in haar werk was verdiept. Zij werkte met koortsigen ijver, zenuwachtige haast. Zij dacht niet aan mij. Ik opende toen hoorbaar de deur van den salon en sloot ze weer. Ik liep brutaal tot aan Serles' stoel en intusschen bootste ik zijn stem na, niet alleen dat, maar ik beantwoordde zijn vragen met mijn eigen stem, doende alsof die uit een ander gedeelte van de kamer kwam. Ik geloof dat ik u onlangs heb verteld. Mr. Tynon," voegde Cary er met een drogen glimlach bij, „dat ik iedere buiging van Serles' stem kende. Dat deed ik ook. Ik was gewend een studie te maken van iedere stem die ik hoorde, en doe dit onbewust nog. Ik zei dat niemand mij erin had kunnen laten loopen door Serles' stem na te bootsen; maar ik voegde er natuurlijk niet bij dat ik iedereen voor den gek kon houden. Deze truc van mij is geen toeval. Ik heb ze met groote moeite bestudeerd en in vroegere dagen verdiende ik er best mijn kost mee, tot buikspreken te algemeen werd". „Misschien zou je voor Mr. Tynon een proeve ervan willen geven. Hij kijkt erg ongeloovig," stelde Jimmie voor. „Zeker," gaf Cary toe. „Ik zal u een paar trucs laten zien die ieders belangstelling opwekken; een is een sigaar te rooken terwijl ik mijn stem uit elke gewenschte richting van de kamer kan laten komen; de andere is hetzelfde te doen terwijl ik een glas water drink. Dit laatste werd als iets heel bizonders beschouwd, dat kan ik u verzekeren. Let nu op mijn lippen en zie of u kunt bemerken, dat zij zich bewegen." Dat deed ik en het gelukte mij in beide gevallen niet. Hij liet een kind schreien onder de tafel; een Ier een vroolijk liedje zingen bij het raam — dit alles terwijl hij rookte of dronk. Het was een staaltje van buikspreken, zooals ik het nog nooit op eenig tooneel had gezien. Voor mij werd plotseling een groot, fel licht geworpen op het donkere geheim van de Serles zaak. „Begint u nu in te zien hoe het is gegaan?" vroeg Cary, glimlachend om mijn blik van verblufte verbazing. „Nu, ik geloof, dat er niets meer te verklaren is. Het spreekt vanzelf, dat, toen ik Serles Miss Gregory liet vragen naar de lijst, ik dat deed, opdat zij zou kunnen zweren, dat hij op dat oogenblik in leven was. Toen ik hem goedennacht wenschte en hij mij schijnbaar antwoordde, keek Miss Gregory mij vlak in het gezicht; maar denkt u, na deze vertooning, dat zij enig vermoeden had dat ik mijn stem door de geheele kamer heen naar Serles had gestuurd?" „Maar die sigaar?" vroeg ik. „Mr. Serles rookte." „Alleen maar een beetje verhooging van het effect — à la Belasco," zei Cary schouderophalend. „Ook een truc waarvan ik wist, dat hij zou helpen de waarheid te verbergen omtrent den tijd van Serles' dood. Natuurlijk had ik ze zelf opgestoken toen ik de deur opende — om te doen alsof Serles binnenkwam — en toen ik naar den stoel liep, stak ik ze tusschen zijn lippen. Ik kon ze niet tusschen zijn tanden krijgen, want die waren in den doodsstrijd op elkaar geklemd. Maar ik wist dat zij daar voor mijn doel lang genoeg zou blijven. Ze viel er later uit — misschien toen de *rigor mortis* begon — en het leek alsof hij ze op

natuurlijke wijze had laten vallen toen hij geworgd werd. En het spreekt ook vanzelf, dat ik met opzet die lijst op den standaard in de hal had laten liggen toen ik mijn overjas aantrok, want dat gaf mij een excuus om terug te komen. Ik wou er bij zijn als de misdaad werd ontdekt. Ge moet erkennen, dat de heele zaak nog al slim bedacht was, Mr. Tynon." „Slim? Het is duivelsch," kreunde ik. „Blijkbaar kon het u niet schelen, hoe de onschuldigen erdoor konden lijden." „Och, dat zal ik niet zeggen," zei hij schouderophalend. „Miss Gregory en Warburton waren nooit werkelijk in gevaar zoolang de zaak in Blunts handen was," grinnikte hij tot mijn vriend. „Er zijn slechts twee mannen bij de politie, die de misdaad konden plegen en ontmaskeren," voegde hij er peinzend bij, „en Cary en Blunt zijn die twee. Nu, ik geloof, dat mijn half uur om is en dat dus mijn dienst is afgelopen. U moest

nu heengaan, Mr. Tynon en uw artikel schrijven. U zult in jaren niet iets dergelijks krijgen, wed ik. Klaar, Blunt? Ik heb geen boeien noodig, maar doe natuurlijk wat je goeddunkt! Ik geloof dat ik man genoeg ben om de zaak moedig onder de oogen te zien."

## XIV

Toen ik Jimmie vroeg hoe hij ertoe kwam Cary te verdenken, maakte hij aarzelend de volgende opmerkingen omtrent deze zonderlinge zaak: „Ik heb je van het begin af gezegd, dat de zaak mij niet aanstond; want eenmaal overtuigd van Miss Gregory's onschuld, en het feit dat zij in het volkomen bezit was van haar geestelijke vermogens op den avond van de misdaad, wees de verdenking dadelijk op Cary, zooals je kunt begrijpen. Het spreekt vanzelf,



Foto E. J. P. Quant.

## BEUKENLAAN BIJ BANTAM.

dat voor een leek, het feit alleen dat Cary commissaris van politie was alle verdenking zou doen zwijgen; maar in mijn beroep beschouwen wij iedereen als schuldig, tot zijn onschuld is bewezen. Rang of positie heeft bij ons absoluut geen beteekenis. Toch had Cary een schitterende reputatie, en schijnbaar was er volstrekt geen reden waarom hij Serles zou doden. Anderzijds — zooals ik reeds zei — was het volstrekt niet waarschijnlijk dat een inbreker Serles had vermoord; een inbreker zou de moeite niet hebben genomen hem in dien stoel te zetten. De misdaad was niet geïnspireerd door diefstal of wraak; daarom moest zij geschied zijn uit angst. In het algemeen gesproken, wordt iedere misdaad begaan uit een van deze drie beweegredenen. Zooals ik te voren reeds zei, heeft Miss Gregory mij uitstekend geholpen. Zij was de wegwijzer naar gezond verstand en rede. Op haar kon ik absoluut vertrouwen en ik wist dus, dat de moord niet gepleegd kon zijn, nadat zij was gekomen.

De kwestie was dus: zou iemand de plaats van Serles hebben kunnen innemen zoo dat hij Cary erin liet loopen, die de eenige was, die hem zag en met hem had gesproken? Waarschijnlijk — ofschoon die veronderstelling erg ver gezocht leek. Maar hoe had de bedrieger dan Serles' lijk in den stoel kunnen zetten zonder dat Miss Gregory het merkte? „Dat is juist wat mij in de war bracht,” riep ik uit. „Dat zou iedereen in de war gebracht hebben,” antwoordde hij. „Deze omstandigheid was onmogelijk, zoodat ik mijn gedachten op Cary zelf richtte. Hij was de eenige logische oplossing, die overbleef. Die aanhaling in Virgilius gaf mij het idee, dat Serles door toevallige omstandigheden onlangs iets had ontdekt, dat een diepen indruk op hem had gemaakt. Wat dit was, wist ik niet; maar zoekend naar een reden waarom Cary Serles kon trachten te doden, zag ik dat de eenig mogelijke reden vrees kon zijn. De misdaad was klaarblijkelijk in een opwelling van het oogenblik gepleegd; anders zou die volvoerd zijn op sluwere wijze en met oneindig minder gevaar voor den moordenaar. Ik voelde mij dus gerechtigd om te denken dat Serles iets had ontdekt dat tegen Cary pleitte; en deze, plotseling argwaan krijgend, had hem in een opwelling van paniek gedood. Blijkbaar moest datgene wat Serles ontdekt had, de een of andere misdaad zijn; iets dat Cary's ondergang zou zijn als het bekend werd; iets dat zoo beschuldigend was, dat men een moord erom kon plegen. Miss Gregory's herinnering aan de duimafdrukken gaf mij de noodige aanwijzing. En Den avond dat ik je verliet om Warburton te bezoeken, deed ik dit met het doel hem de particuliere papieren van zijn oom te laten doorzien — papieren welke Cary bij zijn vluchtig onderzoek waren ontgaan. Cary had zich vergist, want Serles had proeven gemaakt van de duimafdrukken en wij ontdekten er twee. Cary's naam werd niet genoemd — en dus had Warburton geen argwaan — maar onder één had Serles geschreven: „Afdruk op de brandkast”, terwijl onder de andere stond: „Afdruk op briefpapier”. Ik overtuigde mij van de juistheid van het eerste door de brandkast te onderzoeken. Daarna bezocht ik Cary — dat bedoelde hij toen hij zei, dat hij wist dat alles verloren was zoodra ik over de duimafdrukken met hem kwam spreken.



Foto C. Steenbergh.

HET FRAAIE HUIS AAN DE HEERENGRACHT, WAARVAN DE RECHTERHELFT IS AANGEKOCHT DOOR DE VEREENIGING „HENDRICK DE KEYSER”.

Ik vroeg hem op den man af om een afdruk van zijn duim.” „Maar dat weigerde hij toch zeker?” viel ik hem in de rede. „Wat zou hem dat geholpen hebben?” vroeg Jimmie rustig. „Hij zou hem op den duur toch gegeven moeten hebben, anders zouden wij hem ertoe gedwongen hebben. Weifeling of weigering zou slechts verderen argwaan hebben opgewekt. Waarom zou hij weigeren als hij niets te vreezen had? Het spreekt vanzelf, dat ik een soort van verontschuldiging maakte, dat ik den afdruk wilde vergelijken met dien van een dief, maar ik geloof dat hij wist dat ik loog.” — „Waarom is hij toen niet gevlucht?” „Omdat hij dag en nacht bewaakt werd,” zei Jimmie kortaf. „Zooals hij je vertelde, wist hij dat het hem niet zou helpen als hij trachtte te vluchten. Hij zal kalm de gevolgen afwachten. Hij is een goed mensch, die een verkeerden weg is opgegaan. Ik hoop dat ik nooit weer een dergelijk geval onder handen zal krijgen. Ik wil op deze wijze mijn reputatie niet vestigen; het treft iemand te hard.” „En hoe was het met het buikspreek?” „Dat was een logische gevolgtrekking. Hij moest die gave bezitten als hij Serles had gedood. Ik wist dat hij ze bezat, maar ik stelde een onderzoek in naar zijn vroeger leven en ontdekte dat hij vroeger korten tijd beroepsimitor was geweest. Ik doorzocht eenige oude programma's van voorstellingen ten bate van het politiefonds — van jaren geleden toen Cary pas bij de politie was — en zag daar zijn naam als imitator. Sommigen van de veteranen herinnerden zich zijn bekwaamheid toen ik erover sprak.” „Nu, je hebt een groote verandering gebracht in het leven van Miss Gregory,” zei ik ten slotte. „Ik heb haar een paar dagen geleden bezocht en je zou niet gelooven, dat dit hetzelfde meisje is. Ze bewondert je ten zeerste.” „Onzin!” zei Jimmie zich wringend en wanhopig rondziende. „Het is de waarheid en je weet het,” zei ik. „Waarom ook niet? Ik wil niet persoonlijk worden, maar — waarom ga je haar niet eens bezoeken? Als je niet zoo vreeselijk bescheiden was — of dom, Jimmie — zou ik hierover niet spreken. Maar je weet heel goed dat zij absoluut om mij niet geeft; en ik vind het erg te zien hoe een meisje als Miss Gregory vergeefs moet verlangen naar

een deugniet, die niet kan of niet wil zien.” „Bedoel je mij?” vroeg hij droogjes. „Ja, ik bedoel jou. Je weet heel goed —” „Wees geen dwaas, Tynon!” zei hij kortaf. „Een sentimenteele vrouw is al erg genoeg maar een sentimenteele man is het toppunt. Je bent uiterst onrechtvaardig als je denkt, dat Miss Gregory anders van mij houdt dan als vriend. En hoe dan ook — ik ben geen man om te trouwen.” En tot heden toe is hij geen man om te trouwen, terwijl Miss Gregory nog altijd Miss Gregory is.

EINDE.

### Ontvangen boeken.

De Uitg. Maatsch. „Kosmos” te Amsterdam zond ons van de Serie „Weten en Kunnen” de Nos. 70 (Hoe maak ik m'n eigen draadloos Telefoon-ontvangstation, door F. X. M. Schiphorst), 87 (Kampeeren, door Carl Denig) en 96 (Het Terrarium, door J. Godefroy).